

سیمای خانواده در آئینه‌ی وحی

(عوامل و موانع تحکیم بنیان خانواده از منظر قرآن کریم)

دکتر عباس عاشوری نژاد

(عضو هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بوشهر)

علیرضا دهقانی

(دانشجوی دکتری تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش)

طیبه شاه امیری

(دانشجوی دکتری تاریخ و فلسفه آموزش و پرورش)

سرشناسه	: عاشوری نژاد، عباس، ۱۳۴۷ -
عنوان و نام پدیدآور	: سیمای خانواده در آینه‌ی وحی : عوامل و موانع تحکیم بنیان خانواده از منظر قرآن کریم / عباس عاشوری نژاد ، علیرضا دهقانی ، طیبه شاهامیری.
مشخصات نشر	: بوشهر: ستاره جنوب، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	: ۲۱۹ ص.؛ ۱۴ × ۲۱ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۲۳-۴۱-۱
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
عنوان دیگر	: عوامل و موانع تحکیم بنیان خانواده از منظر قرآن کریم.
موضوع	: خانواده‌ها -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام
موضوع	: خانواده‌ها -- جنبه‌های قرآنی
شناسه افزوده	: دهقانی، علیرضا، ۱۳۵۱ -
شناسه افزوده	: شاه امیری، طیبه، ۱۳۴۳ -
رده بندی کنگره	: ۲۹۷/۴۸۳۱ : ۱۱۳۳ س ۹/۱۷/۴۲ BP۲۳۰
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۴۸۳۱
شماره کتابشناسی ملی	: ۳۶۶۴۴۲

انتشارات ستاره جنوب

سیمای خانواده در آینه‌ی وحی

(عوامل و موانع تحکیم بنیان خانواده از منظر قرآن کریم)

عباس عاشوری نژاد/ علیرضا دهقانی/ طیبه شاهامیری

طرح روی جلد : عبدالکریم محمدی

چاپ اول : زمستان ۱۳۹۳

چاپ: بهارستان بوشهر

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۵۰۲۳-۴۱-۱

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
	مقدمه
۱	فصل اول: کلیات
۲	یک واقعیت تلخ
۶	معنا شناسی خانواده
۷	فلسفه تشکیل خانواده
۱۹	معیارهای تشکیل خانواده
۴۱	فصل دوم: عوامل تحکیم بنیان خانواده از دیدگاه قرآن
۴۲	تبیین مفهومی تحکیم خانواده
۴۳	انگیزه های تحکیم در روابط خانواده
۴۷	معنی، مصداق و جایگاه خانواده
۴۸	کارکردهای خانواده
۵۶	اصول تحکیم بنیان خانواده از نگاه قرآن
۸۶	وظایف مرد در راستای تحکیم بنیان نظام خانواده
۹۸	وظایف زن در تحکیم بنیان خانواده از منظر قرآن
۱۰۰	عوامل موثر بر تحکیم روابط خانواده
۱۱۲	خانواده آرمانی در قرآن
۱۱۵	توصیه های قرآن کریم در خصوص خانواده های پویا و پایدار
۱۱۸	نقش ایمان و اخلاق در تحکیم بنیان خانواده
۱۲۵	فصل سوم: موانع تحکیم بنیان خانواده از دیدگاه قرآن

- خانواده در گذشته و حال ۱۲۶
- نابسامانی ها و آفات خانواده ی امروز ۱۳۳
- موانع تحکیم بنیان خانواده از دیدگاه قرآن کریم ۱۴۱
- راه های پیشگیری از آسیب های حقوقی والدین و فرزندان ۱۴۶
- سلامت خانواده در چند نگاه ۱۴۶
- قرآن و سلامت خانواده ۱۵۳
- عوامل تهدید کننده سلامت خانواده از دیدگاه قرآن کریم ۱۵۹
- دیدگاه اسلام در خصوص چند همسری ۱۸۳
- فلسفه ازدواج های پیامبر (ص) ۱۸۵
- نتیجه گیری ۱۸۹
- منابع ۱۹۹

مقدمه:

خانواده ارزشمندترین و تاثیر گذارترین واحد اجتماعی است که با پیمان ازدواج یک زن و مرد آغاز می شود و با تولد فرزندان استحکام می یابد. در باره ی میزان ارزشمندی و تاثیرگذاری این واحد اجتماعی همین قدر کافی است که بدانیم، بسیاری از جامعه شناسان، در تحلیل نهایی خویش، استحکام، موفقیت و خوشبختی هر جامعه ای را مشروط به استحکام، موفقیت و خوشبختی نظام خانواده در آن جامعه می دانند.

اما متأسفانه در جهان امروز- چه جهان پیشرفته، چه جهان در حال پیشرفت و فقیر- وضعیت خانواده ها غالباً نابسامان است و اختلافات و کشمکش های اعضای آن، به دلایل متعدد، در حال افزایش است و این امر، زندگی را بر اعضای آن، تلخ کرده و بنیاد خانواده را متزلزل نموده است. در چنین شرایطی، روز به روز بر آمار طلاق و زنان و مردان بیوه و فرزندان بی سرپرست افزوده می شود، سن ازدواج ها بالا رفته و رغبت به تشکیل خانواده روز به روز کمتر می شود و زندگی به تدریج زیبایی و معنای خود

را از دست می‌دهد و جامعه‌ی انسانی پیوسته، به نیستی و تباهی نزدیکتر می‌شود. با این حال، باز هم هنوز جای بسی خوشحالی است که چنین شرایطی، هنوز وجدان انسان‌هایی، بیدار مانده است و برای حل این مسائله‌ی پیچیده، از طریق نهادهایی اثرگذار، چاره‌ها می‌اندیشند. در این راستا، باید اشاره کنیم به تلاش‌هایی که برخی از نهادهای بین‌المللی آن جام داده‌اند: بیانیه‌ی رفع تبعیض در مورد زنان، جلوگیری از خشونت درون خانواده‌ای و جلوگیری از استثمار و سوء استفاده جسمانی و روانی از بانوان و کودکان، دفاع از حقوق بانوان برای شرکت در فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی، تشویق و توصیه به تامین خدمات رفاهی بانوان باردار و بچه‌شیرده، اعطای حق مرخصی به بانوان در ایام بارداری و شیردهی، پرداخت حق همسر و اولاد به کارگران و کارمندان، کمک به تاسیس و اداره مهد کودک و پرورشگاه‌ها و غیره، و در نهایت، معرفی سال ۱۹۹۴م به عنوان سال جهانی خانواده اقدام ارزشمندی بود تا افکار جهانیان به سوی حفظ و حراست از نظام خانواده معطوف شود.

با وجود این، به لحاظ گسترگی و پیچیدگی و وخامت وضعیت نظام خانواده هنوز جا دارد اقدامات جدی‌تر، بنیادی‌تر و عملیاتی‌تر صورت پذیرد مثلاً از سازمان ملل انتظار می‌رفت که مهمترین موضوع مطرح شده آن سال را به ریشه‌یابی علل و عوامل جدید موثر در ایجاد و تشدید اختلافات خانوادگی و تزلزل روزافزون بنیان خانواده‌ها و ازدیاد آمار طلاق و مردان و زنان بیوه و کثرت کودکان بی سرپرست و کم رغبتی جوانان به ازدواج، قرار دهد و برای ایجاد روابط بهتر بین زن و شوهر و تحکیم بنیان

خانواده ها چاره اندیشی ها و راهکارهای اساسی تر و همه جانبه تر آن جام دهد. مثلا از راهکاره های بنیادین و اجرایی ادیان بزرگ الهی استفاده نماید اما متأسفانه این چنین نشد و تلاش ها و چاره جویی های صرفا بشری عملا نتوانست به طور جدی از روند رو به رشد سقوط نظام خانواده ها جلوگیری نماید.

ما، مسلمانان بر این باوریم که حتا در این شرایط بحرانی، با بازخوانی، بازاندیشی و استخراج راهکارهای کاربردی برخاسته از این دین مبین اسلام، متناسب با شرایط زمان، می توان از سقوط نظام خانواده جلوگیری کرد. مثلا اسلام برای تشکیل و تحکیم بنیاد خانواده روی دو امر تاکید بسیار دارد: یکی ایمان و دیگری اخلاق. کافی است تا شرایطی ایجاد شود تا خانواده ها بر اساس همین دو موضوع تشکیل شوند و این دو موضوع را در زندگی و روابط زن و مرد و فرزندان، سرلوحه ی عملکردها قرار گیرد تا آشکار شود، زندگی چقدر زیباست و ارزش زیستن دارد.

از منظر این دین، ازدواج پیمانی مقدس است که با هدف ارزشمند تامین نیازهای انسانی و ایجاد آرامش و امنیت خاطر بین یک زن و مرد منعقد می شود و همه چیز حتا لذت جویی های جنسی و تولید و پرورش فرزندان را نیز وسیله ای در جهت تامین این هدف متعالی می داند. چنانکه قرآن کریم در این باره می فرماید: «و از نشانه های خداست که برای شما از جنس خودتان همسرانی بیافرید تا به سوی آنان آرامش یابید، و در میان شما محبت و دلسوزی قرار داد، همانا که در این موضوع برای اندیشمندان نشانه هایی است.» (روم / ۲۱) همین طور که به وضوح در این آیه دیده می

شود، ایجاد آرامش، ثمره‌ی ازدواج و هدف‌نهایی تشکیل خانواده است. زن و مرد در این پیمان مقدس، با تمام وجود، به یکدیگر دل می‌بندند و همراه می‌شوند و در تمام ابعاد زندگی به یکدیگر کمک می‌کنند تا مشکلات را آسن تر پشت سر بگذارند و راحت‌تر تحمل کنند و به آرامش برسند و امیدوارانه از موهبت‌های زندگی لذت‌ها ببرند. همچنین از آیه مذکور برداشت می‌شود که زندگی خانوادگی بر دو پایه‌ی نیرومند مودت و رحمت استوار است وقتی که مودت و صمیمیت باشد دو طرف از صمیم قلب، همدیگر را دوست خواهند داشت و هر یک از آنان، دیگری را موهبتی از جانب خداوند و وسیله‌ای برای انس و الفت و آرامش و دلگرمی می‌شمارد و از این نعمت بزرگ الهی، سپاسگزاری می‌کند.

رحمت نیز نکته‌ی دیگری است که از این آیه برداشت می‌شود، یعنی وقتی دو طرف نسبت به هم مهربان و دلسوز باشند، هر گاه یکی از زوجین با نقصان و ضعف و نیازی در همسرش مواجه شد با دیده رحمت و دلسوزی به آن می‌نگرد، فکر می‌کند که او نیز یک انسان است و انسان‌بی نقص وجود ندارد. چنانکه خودش نیز بی‌عیب و نقص نیست پس دلش به حال او می‌سوزد و سعی می‌کند با نرمی و مدارا و از روی مهربانی نقص او را برطرف کند و در صورت عدم امکان، او را با همان حال، بپذیرد و به زندگی ادامه می‌دهد. لازمه رحمت و دلسوزی این است که چنانکه خیر و صلاح خود را می‌خواهد در همه حال خواسته‌ها و تمایلات همسرش را نیز منظور بدارد و هر چه را برای خود می‌خواهد برای او نیز بخواهد، و همواره به فکر تأمین سعادت و آسایش و آرامش او نیز باشد.

قرآن مجید در همین باره تعبیر بسیار جالبی دارد و می فرماید: «زنان برای شما لباس هستند و شما نیز برای آنان لباس هستید.» (بقره/ ۱۸۷) لباس، مجموع بدن انسان را با همه کمالات و نواقص و خوبی ها و بدی ها و زیبایی ها و زشتی ها می پوشاند، از سرما و گرما و خطرها حفظ می کند، بر زیبایی هایش می افزاید و عیوبش را می پوشاند، لباس نزدیکترین اشیاء نسبت به انسان است و از جمله نیازهای اولیه به شمار می رود. زن و شوهر نیز نسبت به یکدیگر باید همانند لباس باشند همدیگر را با همه نواقص و کمالات بپذیرند، حافظ و نگهبان و آرامش بخش یکدیگر باشند، بر زیبایی های هم بیفزایند و عیوب هم را بپوشانند، راز نگهدار هم باشند تا حرمت خویش و خانواده را نگه دارند. اسلام در مورد روابط زن و شوهر و زندگی خانوادگی چنین می اندیشد و آن را بر چنین پایه های استواری بنیاد می سازد و این چنین است که خانواده هایی شایسته ی انسان، به عنوان اشرف مخلوقات، می خواهد، خانواده هایی که در آن آرامش برقرار باشد و لذت و زیبایی در آن احساس شود.

این کتاب کوشیده است تا نشان دهد که قرآن کریم چگونه هم به آسیب های احتمالی نظام خانواده توجه داشته و هم به راهکارهای عملی، در جهت تشکیل و تحکیم بنیان نظام خانواده و جلوگیری از فروپاشی آن، پرداخته است.

در همین جا بر خود لازم می دانیم از همه ی کسانی که ما را در مراحل مختلف پژوهش و چاپ این کتاب ما را یاری کردند سپاسگزاری کنیم از جمله: استاد دانشمند جناب دکتر داوود یحیایی که در مراحل مختلف

راهنمایی‌های ارزنده فرمودند، خانم دکتر مریم پرهیزکاری که با دقت و حوصله مطالب را ویراستاری کردند و خانم زهرا کشاورزنی، مدیرعامل موسسه فرهنگی قرآن و عترت طاهّا و مدیرعامل موسسه پیوند سبز که در جهت تکامل محتوای کتاب و تبلیغ آن در میان مدارس و مراکز فرهنگ زحمت فراوان کشیدند. توفیق همه ی این بزرگواران را از درگاه خداوند مهربان خواستاریم.

در پایان، از همه خوانندگان عزیز و ارجمندی که با دقت نظر در مطالب کتاب می‌نگرند و انتقادات و پیشنهادهای خود را، جهت اصلاح در چاپ های بعدی کتاب به آدوس (ashoorinejad@yahoo.com) ارسال می‌فرمایند سپاسگزاری می‌نماییم.

و همه ی توفیق‌ها از خداست

مولفان: ۱۳۹۳.